

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ МИТНОЇ СЛУЖБИ ТА СУБ'ЄКТІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано особливості взаємодії митних органів і суб'єктів ЗЕД в контексті удосконалення нормативного поля їх функціонування. Виділено основні проблеми та шляхи їх вирішення. Акцентовано увагу на позитивних аспектах нового Митного кодексу України та їх позитивному впливу на діяльність суб'єктів ЗЕД. Дж. 7.

Ключові слова: суб'єкти ЗЕД, Митний кодекс, митні органи, проблеми взаємодії

Постановка проблеми. Функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання характеризується наявністю значної кількості ризиків, більшість з яких має зовнішній характер. Їх негативний вплив порушує стабільну діяльність підприємств і становить загрозу системі економічної безпеки суб'єктів господарювання. Особливо складно швидко реагувати на всі загрози суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності, оскільки їх діяльність пов'язана не тільки з внутрішніми стандартами, положеннями і нормами, а повинна враховувати специфіку законодавчої бази країн-партнерів. За останні три роки важливі зміни відбулись також і у вітчизняному законодавстві, в першу чергу це пов'язано з прийняттям Податкового та Митного кодексів.

Особливе місце у зовнішньоекономічних операціях належить правильному оформленню товарів при перетині державного кордону, що безпосередньо належить до компетенції митної служби. Причому від оперативності і правильності митного оформлення товарів, залежить час обігу підприємницького капіталу та своєчасність виконання угод.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Публікації [1-5], що стосуються специфіки функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД), дозволяють констатувати наявність цілої низки проблемних аспектів взаємодії таких суб'єктів і митних органів. Особливі претензії дослідження висувають до швидкості обробки документів, визначення митної вартості товарів і наявності корупційних схем ввезення товарів (контрабанда).

Мета дослідження. Метою дослідження є визначення особливостей взаємодії суб'єктів ЗЕД і митних органів в умовах прийняття нового Митного кодексу.

Результати дослідження. Переважна більшість науковців, що займаються проблемами економіко-правового характеру, погоджуються з тим, що оптимальними умовами функціонування будь-яких суб'єктів господарювання є стабільність політико-правової системи і економічних важелів впливу держави. Коли «правила гри» відомі заздалегідь, суб'єкти господарювання можуть планувати свої дії на певну перспективу, укладати довгострокові контракти, прогнозувати фінансові результати.

Ризики і загрози існують завжди, оскільки сама підприємницька діяльність передбачає ризикованість, однак при стабільному регулятивному полі і ефективно діючій системі економічної безпеки їх вплив мінімізується. Нажаль, вищенаведені положення практично не стосуються вітчизняних реалій. Швидкість змін законодавства у сфері ЗЕД не дозволяє вітчизняним підприємствам робити довгострокові прогнози, а фіскальний тиск змушує шукати незаконні шляхи здійснення експортно-імпорتنих операцій.

З іншої сторони, держава щорічно втрачає значні обсяги надходжень до бюджету за рахунок контрабанди товарів, неправильного визначення митної вартості товарів, зменшення обсягів товарів, що розмитнюються на території України.

Відповідно виникає проблема узгодження інтересів держави і суб'єктів ЗЕД. Тому одним з пріоритетних завдань діяльності Державної митної служби України є забезпечення оптимальних умов функціонування суб'єктів ЗЕД з одночасним справедливим і об'єктивним визначенням митних платежів.

На противагу критичним зауваженням у засобах масової інформації щодо роботи митної служби необхідно зазначити, що у 2012 році було схвалено Рамкову стратегію митного співробітництва між Україною та ЄС. Цей документ визначає основні пріоритети взаємодії у митній справі. Це спрощення та прискорення митних процедур, система аналізу ризиків та пост-аудит контроль, обмін інформацією, захист прав інтелектуальної власності та протидія контрабанді, приєднання до системи спільного транзиту. «Хочу підкреслити, що усі основні положення Рамкової стратегії співробітництва у митній справі вже імплементовані у новому Митному кодексі України. Реалізація положень Стратегії розпочнеться вже найближчим часом. Наразі створено робочі групи, експерти яких на практиці відпрацьовують аспекти такої взаємодії» - сказав Голова Держмитслужби Ігор Калетнік під час зустрічі з Генеральним секретарем Всесвітньої митної організації Кунію Мікурія. Пан Мікурія відзначив прогрес української митниці на шляху модернізації та задоволення міжнародної спільноти новою редакцією Митного кодексу України [6].

Звичайно неможливо задовольнити всіх суб'єктів господарювання та державні органи змінами в податковому та митному законодавстві, однак певні позитивні зрушення спостерігаються.

Так до переваг нового Митного кодексу України можна віднести такі:

- новий Кодекс дозволяє використовувати електронне декларування всім бажаючим підприємцям без будь-яких обмежень та у всіх митних режимах. Для повноцінного функціонування «Електронної митниці» Президентом України було доручено центральним органам виконавчої влади запровадити видачу дозвільних документів, необхідних для здійснення митних процедур, в електронному вигляді. Однак, на даний час жодний з органів державної влади не надає Держмитслужбі дозвільні документи в електронному вигляді;

- визначено вичерпний перелік документів, потрібних митниці для митного оформлення. За пропозицією Держмитслужби у Кодексі передбачено подання разом з митною декларацією тільки рахунку або іншого документа, який визначає вартість товару, та декларації митної вартості. Інші документи, необхідні для здійснення митного контролю й оформлення товарів, декларантом не подаватимуться (відомості про такі документи зазначатимуться у ВМД);

- час митного оформлення однієї імпортно-експортної операції скорочується з 24 годин до 4 годин. Підприємці матимуть змогу самостійно фіксувати в електронних системах митниці дату та час подання ними митної декларації, а посадові особи митних органів нести персональну відповідальність за порушення строку митного оформлення;

- активне запровадження пост-аудит контролю. Маючи можливість перевірити операцію підприємця після її здійснення, товари не затримуються на митниці в очікуванні закінчення перевірки, а швидко пропускаються;

- запровадження системи управління ризиками дозволяє скоротити час митного оформлення товарів, підвищити ефективність митного контролю та уникнути безпідставних втручань митників в експортно-імпортні операції підприємців. Це та ситуація, коли комп'ютер фактично визначатиме необхідність проведення митного огляду, детального аналізу вантажу чи відсутність такої необхідності. Тобто, значно зменшується людський фактор, і митник вже не може приймати суб'єктивне рішення на власний розсуд;

- українські підприємці, які тривалий час працюють на ринку, не мають заборгованостей, не допускають суттєвих правопорушень, мають кваліфікований персонал, зможуть отримати статус уповноваженого оператора економічної діяльності;

- новий Кодекс дозволяє підприємцям самостійно обирати митницю, в якій вони декларуватимуть товари;

- передбачено максимальне використання основного методу визначення митної вартості – за ціною угоди;

- новий Кодекс звільняє підприємців від відповідальності за допущені ними ненавмисні помилки, запроваджено врегулювання питань порушення митних правил на основі компромісу;

- декриміналізовано товарну контрабанду, тобто переведено її з розряду кримінальних злочинів до складу адміністративних правопорушень.

- скорочено перелік видів порушень митних правил та переглянуто стягнення, які застосовуються за їх вчинення та інше [7].

Отже, нормативно закріплено пріоритети роботи митної служби у напрямку оптимізації митних процедур і полегшення умов діяльності суб'єктів ЗЕД. Але не слід забувати і про так званий «людський фактор». Загальновідомо, що не тільки посадові особи можуть бути суб'єктами корупційних діянь, але і самі підприємці часто ініціюють незаконні операції з метою отримання надприбутків, ввезення на територію країни неякісних товарів тощо. Керівництво митної служби постійно здійснює моніторинг діяльності митниць, проводить внутрішні розслідування з метою виявлення корупційних та службових правопорушень.

Так у 2012 році для з'ясування обставин, причин та умов вчинення працівниками митної служби корупційних та службових правопорушень в митних органах проведено 74 службових розслідування та 218 службових перевірок. За їх результатами до дисциплінарної відповідальності притягнуто 550 посадових осіб, у тому числі звільнено з митних органів 110 працівників, оголошено догани – 212 особам, оголошено зауваження – 199, попереджено про неповну службову відповідність 10 працівників, понижено у спеціальному званні на один ступінь 19 посадових осіб [8].

Зважаючи на вищенаведені дані, логічно виникає питання щодо ефективності дотримання антикорупційного законодавства іншими інститутами державної влади, оскільки навряд чи вони можуть оперувати такою статистикою. Лише відповідальність керівництва всіх рівнів та постійний контроль за законністю дотримання процедур і норм може забезпечити реалізацію всіх позитивних нововведень у митному законодавстві та забезпечити комфортні умови функціонування суб'єктів ЗЕД.

Висновки. Отже, на даному етапі розвитку вітчизняного митного та податкового законодавства спостерігаються певні позитивні зрушення щодо створення оптимальних умов функціонування суб'єктів ЗЕД. Ситуація ще далека від ідеальної, однак у більшості випадків це обумовлено фіскальним характером діяльності митних органів (необхідність наповнення державного бюджету), та вчиненням незаконних дій посадовими особами (з чим жорстко бореться керівництво Державної митної служби).

Л і т е р а т у р а

1. Концепція реформування діяльності митної служби України “Обличчям до людей” : затверджено рішенням колегії Держмитслужби України від 29 жовтня 2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kompmp.rada.gov.ua>
2. Пашко П. В. Митна безпека (теорія, методологія та практичні рекомендації) : монографія / Пашко П. В. – Одеса : Пласке, 2009. – 628 с., іл.
3. Пісьмаченко Л. М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль : монографія / Пісьмаченко Л. М. – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2008. – 366 с.
4. Разумей М. М. Зовнішньоторговельна безпека держави: управлінський аспект / М. М. Разумей // Державне управління та місцеве самоврядування : збірник наукових праць. – 2010. – № 2 (5). – С. 18–26.
5. Свірідова О. В. Консультаційна підтримка економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Свірідова, Т. О. Рибаківа // Економіка. Менеджмент. Підприємництво : зб. наук. праць. – Луганськ, 2011. – № 23 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/652>
6. <http://vkurse.ua/events/sootvetstviet-vsem-standartam.html>.
www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/doccatalog/list?currDir=364638
www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article?art_id=3220305&cat_id=331067

В статтє проанализированы особенности взаимодействия таможенных органов и субъектов ВЭД в контексте усовершенствования нормативного поля их функционирования. Выделены основные проблемы и пути их решения. Акцентируется внимание на положительных аспектах нового Таможенного кодекса Украины и их позитивного влияния на деятельность субъектов ВЭД. Ист. 7.

Ключевые слова: субъекты ВЭД, Таможенный кодекс, таможенные органы, проблемы взаимодействия

The article analyzes the features of the interaction of customs and of economic operators in the context of improving the legal field of operation. Basic problems and solutions. The attention is focused on the positive aspects of the new Customs Code of Ukraine and their positive impact on the activities of economic operators. Ref. 7.

Keywords: the trade community, Customs Code, customs authorities, the problem of interaction

Рудніченко Є.М., кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту Хмельницького національного університету.

Рецензент **Козаченко Г.В.**, доктор економічних наук, професор, завідувача кафедрою менеджменту та економічної безпеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Стаття надана 02.07.2012